

podárska činnosť či iná činnosť majúca na vyhníždenie orliakov neželaný vplyv.

Napriek tomu v súčasnosti hniezdiská narúšajú nevedomí, ale aj netolerantní návštevníci a fotografi pohybujúci sa mimo chodníkov, výsledkom čoho môže byť opustenie hniezda a neúspešné vyhníždenie tohto chráneného druhu.

V rámci monitoringu početnosti druhu prebieha každoročne sčítavanie zimujúcej populácie ako aj krúžkovanie mláďat v spolupráci so Správou CHKO Dunajské luhy, s Prírodovedeckou fakultou UK v Bratislave, s RPS (Ochrana dravcov na Slovensku) a s SOS/Birdlife Slovensko (Slovenská ornitologická spoločnosť).



Orliak moršký je chránený európsky významný druh živočícha, ktorý sa prirodzene vyskytuje na území Slovenska. Spoločenská hodnota za 1 exemplár je stanovená na 4 315,20 € (Vyhláška MŽP SR č. 579/2008 Z. z.).



História ochrany orliakov morškových v Podunajsku

S cieľavedomou ochranou tohto majestátneho druhu sa začalo pomerne neskoro a to v 50. rokoch minulého storočia. Dovtedy ochrana orliaka morškého závisela od uvedomelých jednotlivcov, ktorí vzhľadom na možnosti, aké ponúkala vtedajšia legislatíva, boli takmer bezmocní. Ako dravec, bol tento vták zaradený medzi škodnú zver a jeho odstrel bol umožnený celoročne. Veľkú zásluhu na jeho ochrane mal samotný Dunaj, vtedy ešte neupravený veľtok, ktorý svojimi rozsiahlymi povodňami či spleťou ramien zamedzoval aspoň občasne akýkoľvek prístup k hniezdam.



Prvým krokom, ktorým sa mala začať riešiť ochrana tohto druhu bolo vyhlásenie NPR Ostrov orliaka morškého v roku 1953. Žiaľ, po jej vyhlásení tu už tento dravec nezahniezdil a v 60. rokoch minulého storočia zanikla pôvodná hniezdná populácia orliakov morškových v dunajských luhoch. Príčinou už zďaleka nebolo len poľovanie. Objavili sa nové skutočnosti, ktoré znemožňovali úspešné zahniezdenie tohto druhu, ako boli intenzifikácia a mechanizácia lesného hospodárstva, keď lesné práce prebiehali celoročne (výsadba, vyžínanie, výchova porastov, ťažba, celoplošná príprava pôdy) a ťažba formou holorubného hospodárskeho spôsobu. Orliaky moršké stratili pokoj v hniezdnej lokalite potrebný pre úspešné zahniezdenie. Vplyvom výsadby monokultúr topoľa šľachteného došlo k likvidácii pôvodných biotopov a úbytku pomerne starých rôznorodých porastov.



Ich prvé opätovné zahniezdenie na území lužných lesov pri Dunaji bolo v roku 1997.

Projekt **DANUBEPARKS** – Sieť chránených území na Dunaji – tvorba a realizácia medzinárodných stratégií pre zachovanie prírodného dedičstva na Dunaji.



V rámci operačného programu Juhovýchodná Európa financovaného Európskou úniou správy dvanástich chránených území Nemecka, Rakúska, Slovenska, Maďarska, Chorvátska, Srbska, Bulharska a Rumunska úspešne realizujú projekt DANUBEPARKS. Projekt vznikol s cieľom podporiť ochranárske aktivity na medzinárodnej úrovni a rozšíriť kapacitu jednotlivých chránených území. Očakávaný efekt zahŕňa výmenu vedomostí a skúseností, ktoré majú byť základom na vypracovanie spoločného manažmentu a ochranárskych plánov a na zavedenie pilotných projektov s významom pre celý Dunaj. Hlavným cieľom je zlepšenie ekologickej situácie dunajských luhoch a biotopov bioindikčných druhov, medzi ktoré patrí aj orliak moršký.

Vydala: Štátna ochrana prírody Slovenskej republiky 2011



Texty: Jozef Lengyel, Dušan Kepko, Peter Rác, Michal Behúľ
Foto: Stanislav Harvančík, Jozef Chavko
Grafika: Viktória Ihringová

Publikácia vydaná z projektu DANUBEPARKS v rámci programu ETC - South East Europe
www.danubeparks.org



Orliak moršký

Haliaeetus albicilla (Linnaeus, 1758)

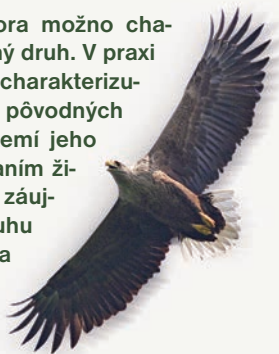


Orliak morský – *Haliaeetus albicilla* (Linnaeus, 1758), patrí medzi najväčšie dravé vtáky Európy s rozpätím krídel až 2,5 metra. Dospelý vták sa vyznačuje masívnym žltým zobákom, širokým klinovito zakončeným chvostom, ktorý je bielej farby, a veľmi širokými „doskovitými“ krídlami.



Tohto vrcholového predátora možno charakterizovať ako bioindikačný druh. V praxi to znamená, že jeho výskyt charakterizuje relatívnu zachovanosť pôvodných lužných biotopov na území jeho teritória. Prispôbovaním životných podmienok v záujme ochrany tohto druhu

dosiahneme priaznivé podmienky na život i ostatných druhov živočíchov a rastlín charakteristických pre lužné lesy v povodiach veľkých riek na Slovensku.



Spôsob života

V podmienkach Podunajska sú hniezdne páry v lokalitách prítomné celoročne a obvykle vo februári znášajú 1 až 3 vajcia. Už v decembri je preto potrebné zachovávať v lesoch v okolí hniezdisk pokoj, aby mohli páry úspešne zahniezdiť. Dĺžka sedenia na vajciach je priemerne 38 dní a hniezdna starostlivosť trvá 70 až 75 dní. Mladé



potomstvo naďalej kŕmi rodičovský pár aj po vyletení z hniezda ďalších 4 až 5 týždňov. Orliaky morské dospievajú vo veku 5 až 6 rokov a môžu sa dožiť až vyššie 40 rokov.

Hniezda

Charakteristické pre orliaky morské sú ich obrovské hniezda, ktoré môžu dosahovať výšku až 3 metre s priemerom 2 metre. Hniezda si budujú pomerne vysoko v korunách pôvodných



drevín – topoľov a vrb, ktoré sú z hľadiska stability hniezd ako aj lesných spoločenstiev najodolnejšie. Zachovanie starých, široko rozkonárených stromov je preto pre hniezdenie orliakov morské kľúčové. Na hniezdenie orliaky morské uprednostňujú odľahlé časti inundačného (záplavového) územia Dunaja, počnúc od Bratislavy až po Zlatnú na Ostrove.

Početnosť

V roku 2010 bolo dokázané v CHKO Dunajské luhy zahniezdenie štyroch párov orliakov morských. Zimujúca populácia (aj jedince zo severnej Európy) je monitorovaná od roku 2002 s maximálnym počtom 70 exemplárov v roku 2004 (M. BOHUŠ, 2005).

Na východnom Slovensku v okolí NPR Senné hniezdia 2 páry. Veľký predpoklad hniezdenia je aj v blízkosti Latorice, v okolí Oravskej priehrady resp. v iných oblastiach Slovenska v okolí veľkých riek a vodných nádrží.

Neúspešné zahniezdenia sú zistené v okolí rieky Morava. Môžu to spôsobovať ešte pohlavne nezrelé páry. Predpokladá sa, že hniezdna populácia bude na našom území narastať, a to najmä v dôsledku silných hniezdných populácií v stredo-európskom areáli druhu (Maďarsko a pod.).

Počty hniezdiacich párov orliakov morských vo vybraných štátoch:

| Štát | Počet párov | Rok |
|----------|-------------|------|
| Nemecko | 575 | 2007 |
| Rakúsko | 7 – 10 | 2009 |
| Česko | 25 – 30 | 2003 |
| Poľsko | 450 – 500 | 2003 |
| Maďarsko | 114 – 166 | 2007 |



Potrava

Potrava orliakov morských je rôznorodá a tvoria ju najmä ryby a vodné vtáctvo. Cicavce sú v potrave zastúpené príležitostne – zistené boli kadávery (mŕtve telá) diviakov, zajacov, ondatier a pod.

Žiaľ, aj v súčasnosti tieto dravce trpia požieraním otrávených návnad (prípady najmä v Rakúsku, Maďarsku, Čechách a pod.).

Ochrana

Väčšina hniezdiacich párov hniezdi na území, ktoré je súčasťou Chránenej krajiny Dunajské luhy. CHKO Dunajské luhy je súčasťou Ramsarského dohovoru o ochrane mokradových spoločenstiev a sústavy chránených území Natura 2000.

Pri ochrane hniezdisk je snaha spolupracovať s vlastníkmi a užívateľmi pozemkov (Lesy SR, š. p., urbaniaty, poľovnícke spoločnosti a pod.). Taktiež sa v okolí hniezdných stromov vyhlasujú ochranné pásma v spolupráci s obvodnými úradmi životného prostredia a užívateľmi pozemkov. V ochranných pásmach sa podľa možnosti zamedzuje lesohos-

